

פרק ו מעטה של הלוואה

מהיכן יהיה להם להחזיר בדולרים?!

כתב הרמב"ם (מתנות עניים פ"ז הלכה ל"ט): "עני שאינו רוצה ליקח צדקה מערימין עליו ונותנין לו לשם הלוואה".

דרך חסד נעלה זו הייתה אחת הפנינים בדרכו.

הרעיון להקים גמ"ח מילא את לבו בשמחה. הוא יוכל לגמול חסד עם הדלים בדרך שתסווה את המטרות האמיתיות של ההענקה. במקום להעניק סכום כסף בצורה ישירה, אפשר להלוות. אם יהיה בידם - יחזירו, ואם לא - לא יחזירו.

בגמ"ח שהתנהל בביתו הלווה סכומי כסף גדולים גם לאנשים שלא הכיר. מעולם לא דרש ערבים ומשכון. טביעת עינו החדה והמנוסה הספיקה לו כדי להבחין האם המבקש הנו נוכל ונצלן או נצרך אמיתי. אם האפשרות האחרונה נכונה, אפשר לסמוך על האיש ואין צורך בערבים, שהרי המטרה היא - לתת!

בתקופה ההיא היה הדולר חזק בהרבה מן השקל, שערכו הלך ופחת. הגמ"ח התנהל בשקלים, כדי שהלווה ייהנה מהפיחות של השקל וירוויח.

כאשר שררה אינפלציה בארץ, והשקל ירד פלאים מדי יום, אמרו לו שילווח בדולרים ולא בשקלים.

"וכי יש ללווים שלי כסף לקנות דולרים?!" תמה.

הלוואה שלא על מנת להחזיר

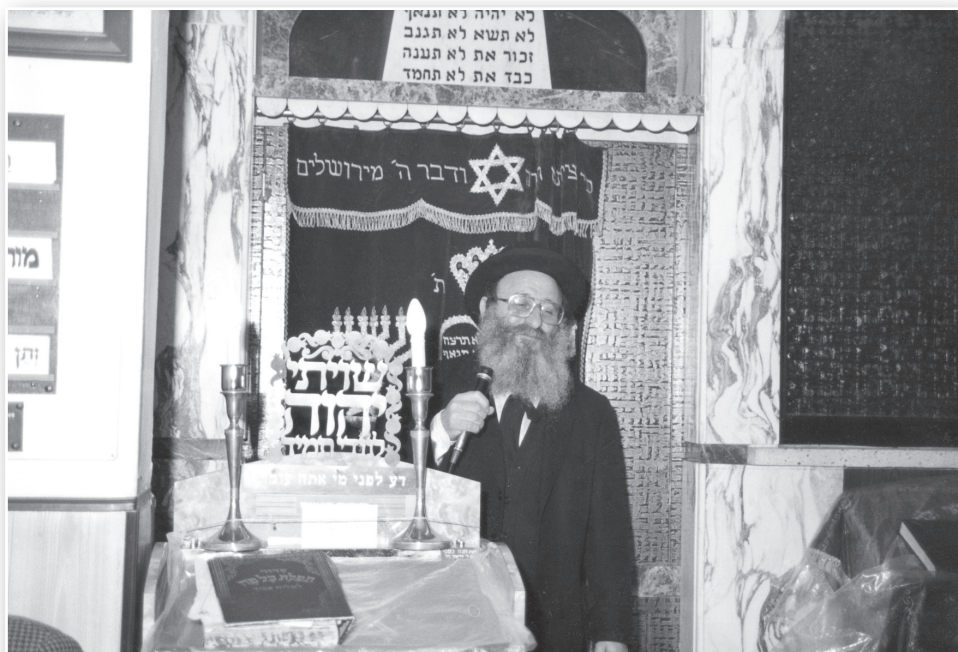
סיפר הרב בעריש לבין, מנכ"ל מוסדות ויז'ניץ (בשנים תשל"ז-תש"נ):
הייתי נוכח כאשר הגיע יהודי לבקש הלוואה מר' שמואל. הוא ביקש סכום עצום - עשרים אלף לירות. ידעתי בבירור שהוא לא יפרע את ההלוואה. כשהבחנתי שר' שמואל מתכוון להלוות לו את הסכום, לחשתי לו: "לא נראה לי כי האיש יחזיר את ההלוואה".
"אין זה משנה לי אם יחזיר או לא", לחש לי ר' שמואל בחזרה. את האמת ידע - האיש לא יחזיר, אבל הוא מתכוון לתת, שהרי הגמ"ח הוא רק דרך מכובדת לנתינה...

מאות אלפי לירות - שלא על מנת להחזיר

סיפר הרה"ח ר' יונה פוקס:
בחור מבוגר שהתגורר בשכונת נווה אחיעזר ביקש מר' שמואל הלוואה של מאות לירות בעבור כרטיס טיסה. ר' שמואל נתן לו בחפץ לב, כשהוא מוסיף גם דמי כיס!
כעבור זמן שאל אבי מורי, שהיה מעורב בעניין, את ר' שמואל: "מתי ישיב לך הבחור את החוב?"
ר' שמואל לא נראה מוטרד. "כבר חייבים לי מאות אלפי לירות שלא על מנת להחזיר", אמר. ומוסיף ר' יונה, שמחיר דירה בבני ברק בזמן ההוא, היה עשרים וארבע אלף לירות!!!

מה עשה כשלווה לא פרע?

מה עשה כאשר לווה לא פרע את חובו, האם הציק לו או רדף אחריו? - לא! הוא שמח על שזכה לקיים מצוות צדקה בכבוד.
"לר' שמואל הייתה חבילת צ'קים ללא כיסוי של בעלי חובות, והוא לא עשה בהם מאומה", סיפר הרה"ח ר' בן ציון ויילר. גם הר"ר יעקב ורדיקובסקי סיפר: "פעם הייתי במשרדו, ולא יכול היה לפתוח את המגירה שהייתה מלאה צ'קים של הגמ"ח שלא שולמו".

ר' שמואל נואם

צדקה במעטה של הלוואה

סיפר הגאון רבי אריה טוביאס, חבר בד"צ של קריית ויזניץ, מה ששמע מחמיו הגאון רבי מרדכי זלמן ויזניצר, ראש כולל אנטניא:

בכל עת מצוקה ידע הרב דב ולצר, מנהל הכולל, את הכתובת - ר' שמואל דסקל! לאחר כמה וכמה מצוקות כלכליות התבייש הרב ולצר לבקש מר' שמואל מענק לכולל.

יום אחד פנה אלי הרב ולצר כשהוא אובד עצות. "מה נעשה? לא שילמנו משכורות בחודשים האחרונים! ר' שמואל כבר שילם את כל החסר לנו מספר פעמים. האם אפשר לבקש תמיד מאדם אחד?"

הצעתי לו שייגש לר' שמואל ויבקש הלוואה בעבור הכולל עד שנשיג כסף ממקום אחר.

"הפעם באתי לבקש הלוואה", פנה הרב ולצר לר' שמואל. "אנו זקוקים לעשרת אלפים לירות".

"אם כך, הרבה יותר קל לתת..." ענה ר' שמואל. בחפץ לב נתן את סכום ההלוואה, והרב ולצר הרגיש בנוח.

מיד התחלנו לחפש נדיבים לפרעון החוב. לאחר השתדלות רבה השגנו את הסכום המיוחל.

"יש בידי כל הסכום לפרעון החוב", פנה הרב ולצר לר' שמואל.

"חוב?! מעולם לא נתתי הלוואה. כוונתי הייתה לצדקה", הגיב ר' שמואל.

לא נתתי לך הלוואה!

אחד מחסידי ויז'ניץ בלונדון גולל את סיפורו האישי בפני גיסנו הרה"ח ר' יצחק זיידה, מנכ"ל מוסדות ויז'ניץ בבני ברק:

הגעתי לארץ ישראל מלונדון אובד עצות. הבאתי עמי סכום כסף שאזדקק לו בזמן שהותי בארץ, אך טעיתי ולא הבאתי די. לפתע עלה בדעתי רעיון לבקש הלוואה מחמיד.

פניתי לר' שמואל: "בעוד ימים אחדים יגיע לכאן ידידי מלונדון. האם תוכל להלוות לי כסף לימים אחדים? זה יעזור לי מאוד".

הוא הוציא מכיסו אלפיים דולר ונתן לי.

ימים אחדים חלפו, והידיד הגיע מאנגליה.

"הכסף לפרעון ההלוואה בידי", שחתי לר' שמואל בטלפון.

ר' שמואל הפתיע אותי ואמר: "לא נתתי לך הלוואה".

נדהמת.

ר' שמואל ידע שאני שרוי במצוקה כלכלית, והמתנה שהעניק לי החייתה את נפשי, במיוחד כשבעת קבלת הכסף חשבתי שקיבלתי הלוואה...

הלוואה ללא בקשה

סיפור דומה אירע לר' חיים, תושב ארצות הברית. הוא סיפר זאת לגיסנו הגדול, הרה"ח ר' משה יוסף רוזנר:

באחד הימים פגשתי את חמיד בבורסה, והוא הבחין שפני נפולות.

"מה קרה?" התעניין.

"יהודי מסר לי שלושת אלפים דולר כדי להעבירם מארצות הברית לישראל. הסכום אבד לי, ומאז איני מוצא מנוח לנפשי", סיפרתי לו.

"אל תדאג", הרגיע אותי. "לבסוף יימצא הכסף האבוד".

כאשר שבתי לאכסנייתי, הופתעתי לגלות מעטפה שבה... שלושת אלפים דולר. על המעטפה נכתב: 'הלוואה עד שיימצא הכסף'...

צדקה בניחום אבלים

סיפר אחד מבני המשפחה לגיסנו הגדול הרה"ח ר' משה יוסף רוזנר:

בבית שבשכונת נווה אחיעזר שררה אווירת נכאים. בני המשפחה ישבו 'שבעה' על אחותם הילדה, שנפטרה לאחר שהתייסרה במחלה קשה.

ר' שמואל ידע שאבי המשפחה נעדר מעבודתו פעמים רבות כדי לסעוד את בתו בחוליה.

כשבא לנחם, פנה אל האב השכול: "ברצוני לשוחח אתך ביחידות".

הם פרשו לחדר צדדי, ולאחר ששוחחו חזר אבי המשפחה אל חדר האבלים כשעל פניו ניכרת רגיעה.

לאחר זמן גילה לי אבי המשפחה את תוכן שיחתו עם ר' שמואל. ר' שמואל אמר לו ברגישות: "בוודאי הנכם שקועים בחובות בגלל מחלתה של הילדה. הנה, הבאתי לך ארבעת אלפים דולר לכיסוי ההוצאות!"

היה זה סכום עצום בכל קנה מידה.

"איני מוכן להזדקק למתנת בשר ודם", ענה האב.

"לא, זו לא צדקה", אמר לו ר' שמואל. "אני נותן לך את הכסף בהלוואה. כשתוכל להחזיר - תחזיר; ואם חלילה לא - אני מוחל, מוותר על ההלוואה מכל הלב".

בבת אחת התגלגלו להן אלפי אבנים מן הלב. החובות המעיקים הוסרו בן רגע!

כך יישם למעשה את דברי הרמב"ם המופלאים: "מערימין עליו ונותנין לו לשם הלוואה".

לפעמים היה צורך להסוות את הנתינה בדרך אחרת, כפי שנראה להלן.